

kellig Udgift kan Bygningen ikke conserveres; det er altsaa vistnok med Rette, at man kan sige, at Hovedbygningen slet ingen Indtægt giver.

De 20 Hestes Vandkraft, som ere forbeholdte, omtalte den ærede Rigsdagsmand ogsaa paa en Maade, som forekommer mig at vise, at han ikke nofsom kjender den Contract, som er affuttet mellem Regjeringen og de Fabrikanter, som benytte den øvrige Deel af Vandet; han sagde, han havde seet her i Motiverne, at der var forbeholdt disse Fabrikanter en Forkjøbsret, og han troede, at Bestemmelserne herom maatte være saadanne, at Sagen let lod sig jevne. Naar han havde seet Contracten, saa vilde han vistnok ikke have troet, at det var saameget let, idetmindste er der dygtige Jurister, som antage det for en temmelig afgjort Sag, at der ikke kan være Tale om, at nogen Anden kunde faae Ret til at anlægge det paatænkte Fabrik anlæg paa dette Sted, uden de nærværende Brugere af det øvrige af Silkeborgs Vandkraft eller ogsaa Regjeringen selv. Der er et høist tvivlsomt juridisk Spørgsmaal sammenblandet med denne Sag, og det forekommer mig derfor, at det netop er en af dem, som meest egne sig til at afgjøres ad den Vej, som Regjeringen har anvist, at den ved en Underhandling underhaanden med disse Mænd kunde faae Sagen jevnet, og det vil vistnok være utvivlsomt, at, naar Regjeringen har denne Bemyndigelse, vil den være istand til at udbringe ligesaa meget derfor hos disse Mænd som hos nogen Anden, ja vel endogsaa noget Mere; thi der er Ingen, som kan tvivle om, at det vil være høist byrdefuldt for disse Mænd, at have et Fællesskab i Brugen af Vandkraften, hvoraf mange Chikaner kunne opstaae. Forslagsstilleren dvælede dernæst ogsaa ved, at de 20 Hestes Vandkraft kunde give herlige Indtægter i sin Tid. Men man maa dog lægge Mærke til, at der intet Værk er anlagt, altsaa skal der mange Udgifter til, inden disse store Indtægter kunne komme frem, i ethvert Tilfælde, selv om man vil indrømme, at der er nogen Anden end enten de Fabrikanter, som vi have omtalt, eller ogsaa Regjeringen, som kan faae Ret til at anlægge noget Værk.

Det forekommer mig ogsaa, at han omtalte et tidligere paatænkt Industrianlæg. Det var et Jernværk, som oprindeligt har været paatænkt at skulle anlægges for at smelte og bearbejde det meget Jern, som findes inde i Jylland, Myremalm og jevnholdigt Afl. Det er vistnok et stort Spørgsmaal, om der kan komme synderligt Jern ud af disse Stoffer, men i ethvert Tilfælde er det endnu mere tvivlsomt, om der kan komme nogle Penge ud af Entreprisen for Staten. Jeg troer meget mere, Resultatet vil blive, at, naar Staten tager sig af Sagen, saa vil den besætte Jernværket med nogle Embedsmænd og nogle Overopsynsmænd, hvilket vil forarsage en Forsøgelse af Udgiften til Gager og til Pensioner i sin Tid, saa jeg kan ikke troe, at der er nogen Grund for os til at gaae ind paa saadanne Endringsforslag, som de her ere stillede. — Jeg troer, at Regjeringen har havt Grund til at gjøre sit Forslag, og jeg tænker, at den bedre end vi andre er istand til at ordne denne Sag; derfor vil jeg meget tilraade de Mænd her i Thinget, at stemme derimod, som ikke ønske at oprette unyttige Embeder, og som ikke ønske, at vi nu skulle gaae ind paa den Vej, som vi allerede ved anden Leilighed have fordomt, nemlig at lade Staten være Fabrikant (En Stemme: Det er der ikke Tale om!). Det er Noget, som den ærede Rigsdagsmand stillede os i Udfigt, det er blot Udfigten, jeg ikke ynder. Han meente, at Diebliffet ikke var kommet til at afhænde denne Eiendom fordeeltigt; jeg troer, at det Diebliff aldrig vil komme beleiligere for den lovgivende Magt, end netop nu, da der ikke er noget Værk anlagt. Nu troer jeg, at Fabrikanterne, som ere paa Stedet, ville være interesserede i om muligt at forebygge, at noget saadant Værk bliver anlagt, og derfor hellere ville anvende en større Sum nu, end de kunde faae istand at gjøre siden; i ethvert Tilfælde, naar der bliver anlagt en Fabrik, saa har disse Mænd en ufortabelig Ret til at kjøbe det hele Værk, og jeg gad vist, hvilken privat Mand der vil gaae hen og anlægge et Værk, som en Anden har Ret til at kjøbe hvad Dag, han vil? Saaledes finder jeg ikke, at der er god Grund til at gaae ind paa disse Endringsforslag.